

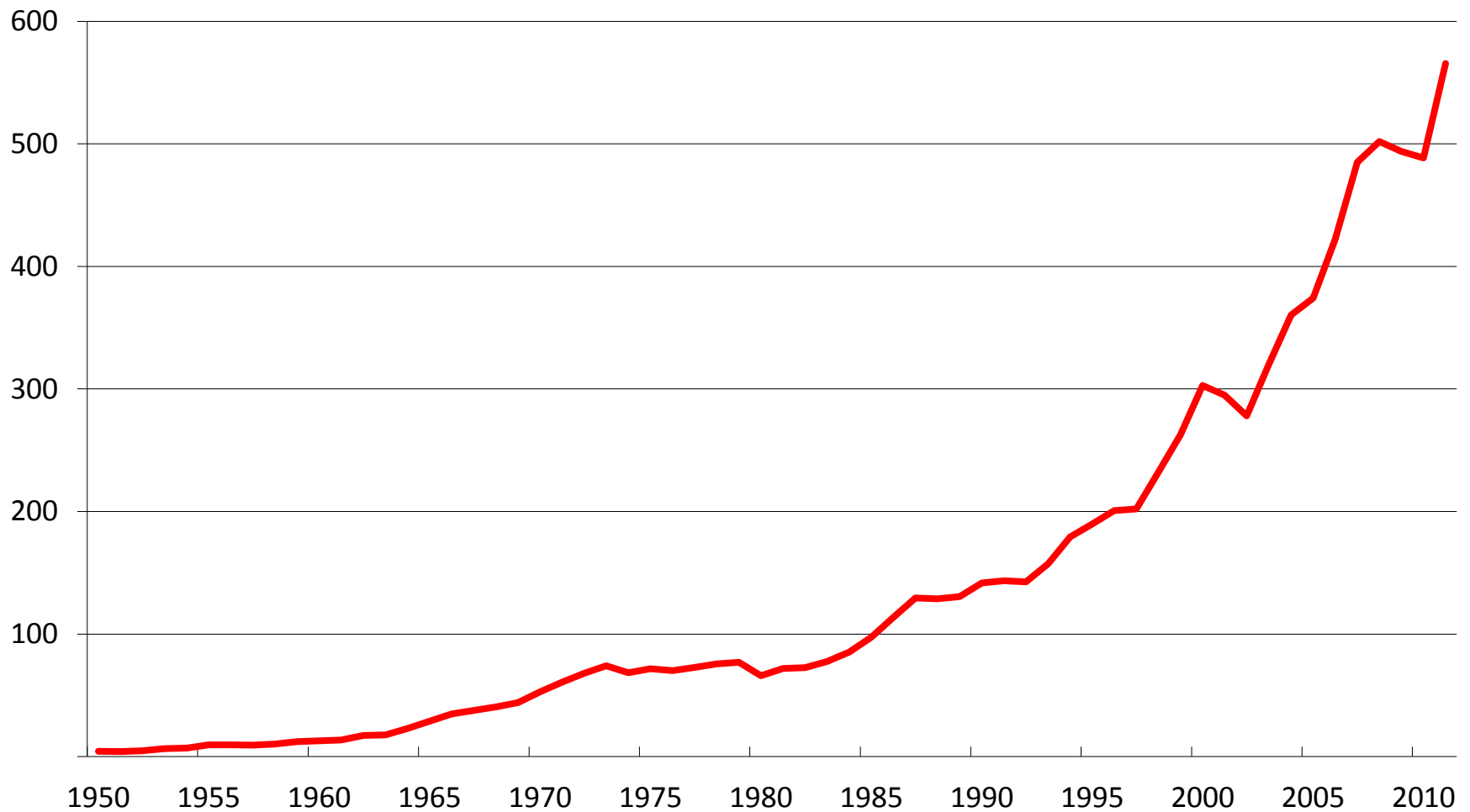

Ferðamennska á miðhálandi Íslands

dr. Anna Dóra Sæþórsdóttir
dósent í ferðamálafræði við Háskóla Íslands

Málstofa um miðhálandi Íslands
á vegum Skipulagsstofnunar
29. mars 2012
Hilton Reykjavík Nordica

Fjöldi erlendra ferðamanna til Íslands

Framtíðin er óráðin

- Efnahagsástand á helstu markaðssvæðum
- Hækkandi eldsneytisverð
- Stríð
- Hryðjuverk
- Smitsjúkdómar
- Náttúruhamfarir

Best of the World 2012

Share

Iceland

NATIONAL GEOGRAPHIC
TRAVELER [Order Now »](#)
 Nobody knows this world better

Make a Selection

Yes

No

mothers mothers

HOW YOU CAN HELP

Featured *Johnson & Johnson* Partner

Our Trips

◀   ▶

Photo Workshops Alaska Yellowstone Winter

[All Upcoming Trips »](#)

Newsletters

Aukið framboð á flugi til og frá landinu

=>

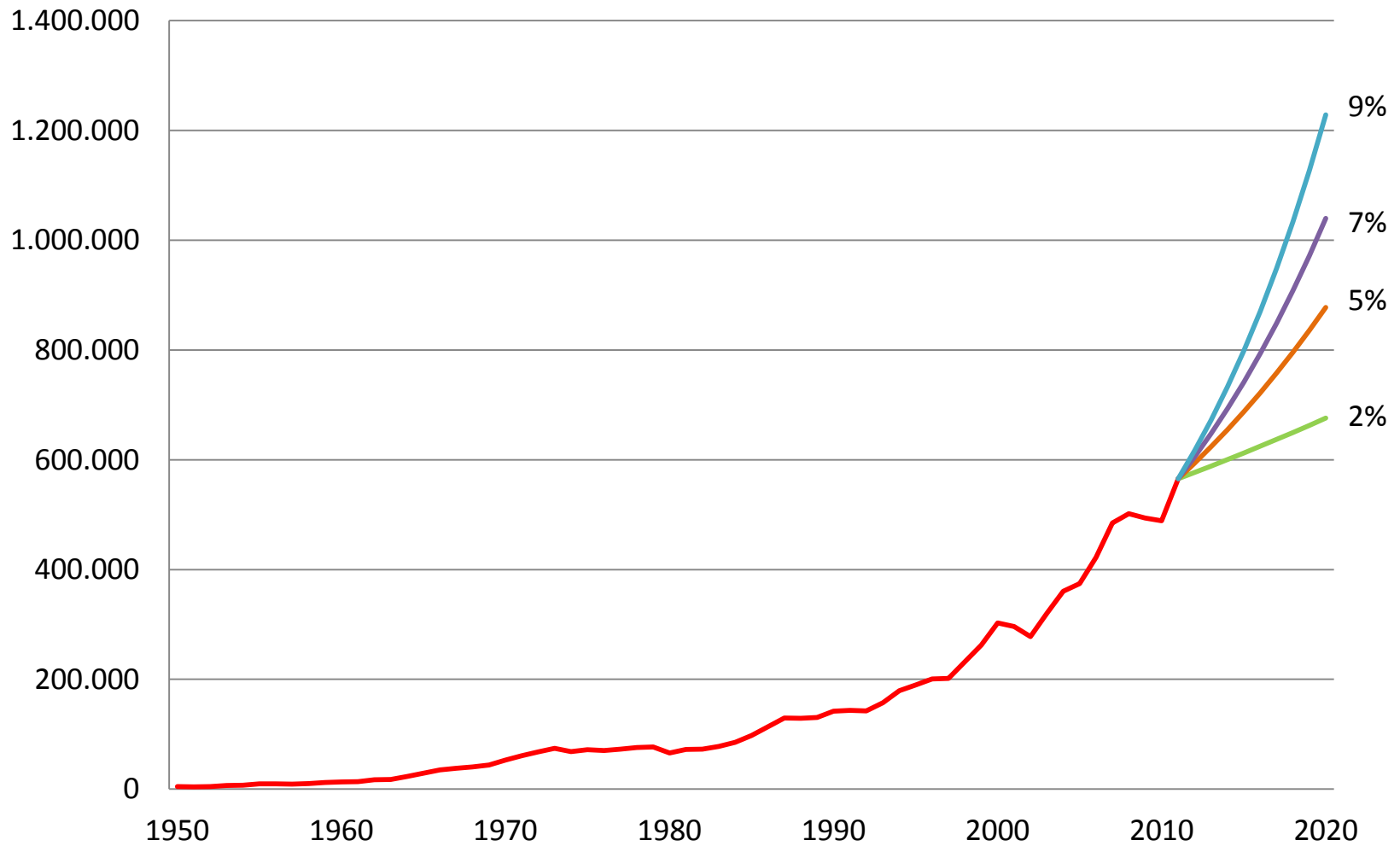
fleiri ferðamenn

easyJet

Hver verður fjöldinn árið 2020?

Fjöldi ferðamanna

Gamla ferðamennskan
(old tourism)

Ferðamenn óvirkir þátttakendur
Áhorf

Nýja ferðamennskan
(new tourism)

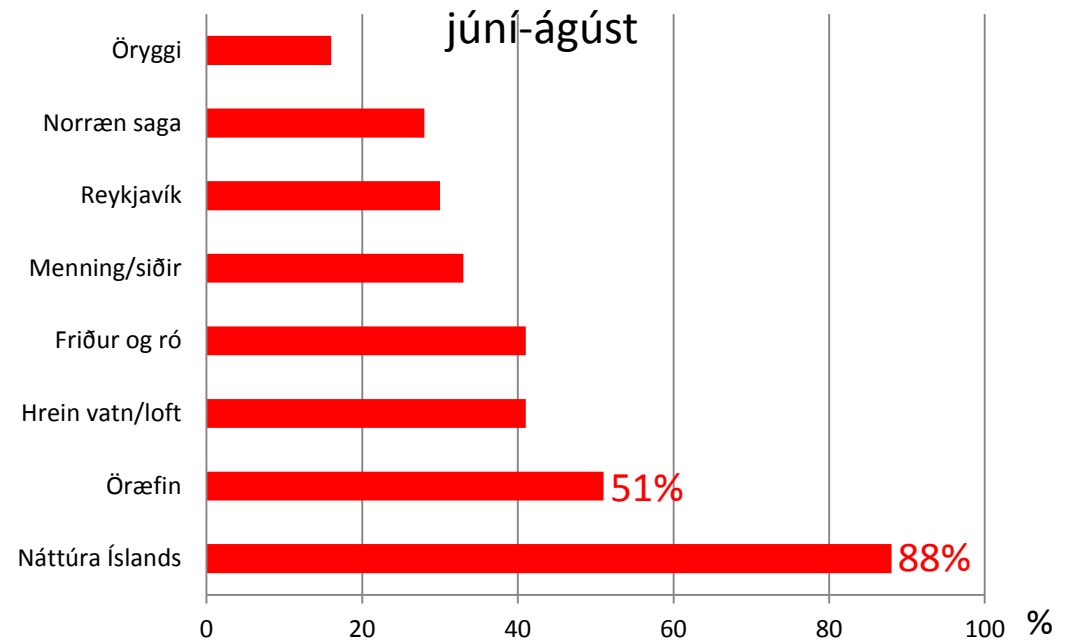
NÝI FERÐAMAÐURINN:
virkur þátttakandi
Upplifun

Aðdráttarafli náttúrunnar

Þættir sem höfðu áhrif á ákvörðun um Íslandsferð

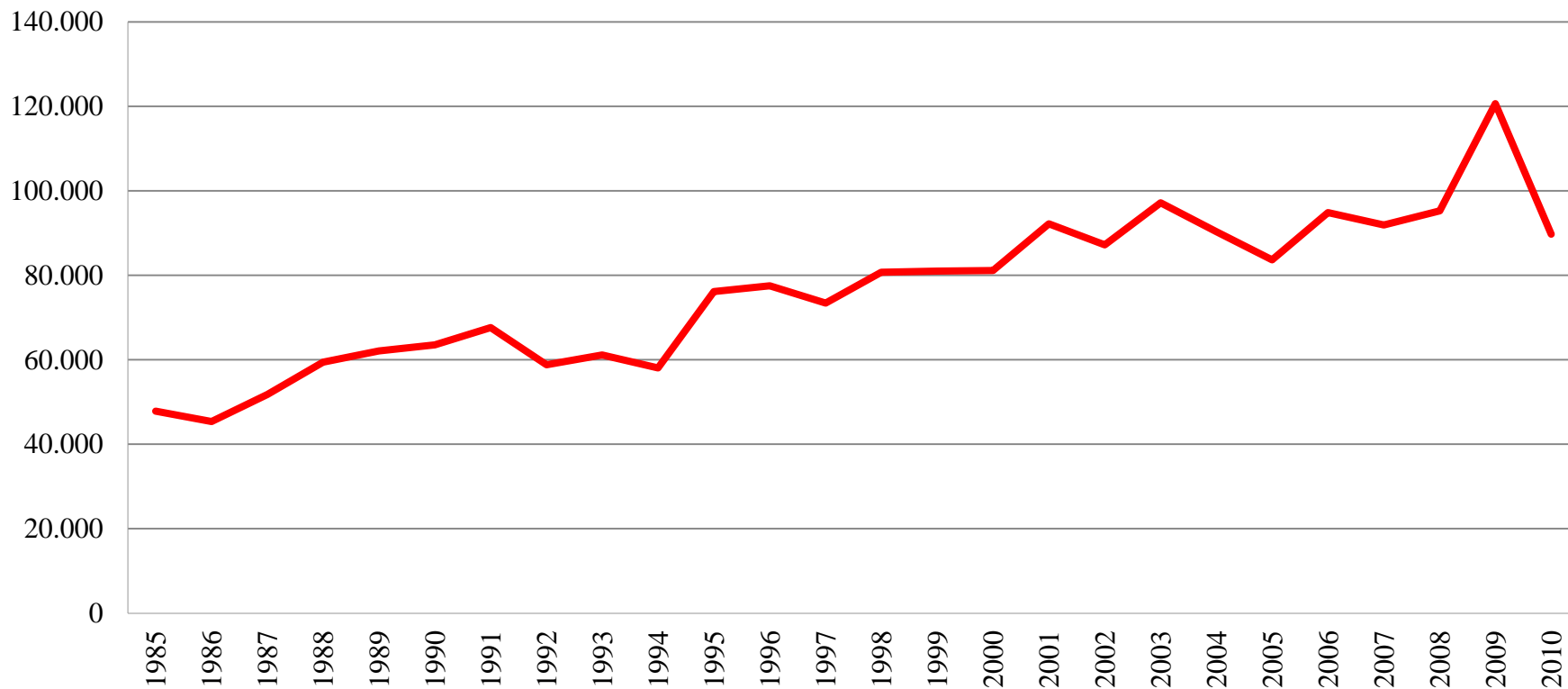

Hálendið er auðlind fyrir ferðapjónustuna

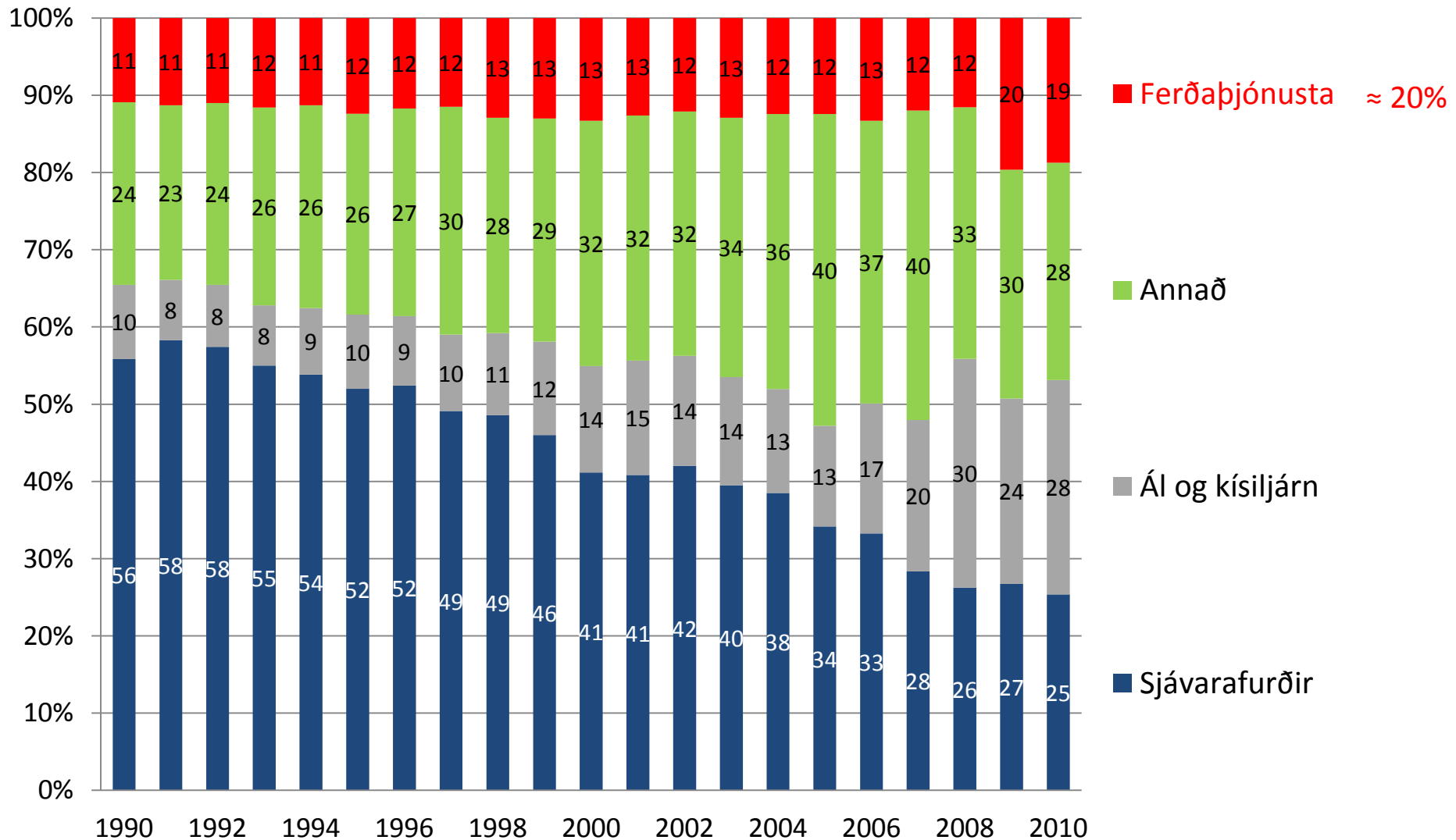
- 40% erlendra ferðamanna fer inn á hálendið
- 17% erlendra ferðamanna gista a.m.k. eina nótt á hálendinu

(Ferðamálastofa)

Fjöldi gistinátta
á hálendinu

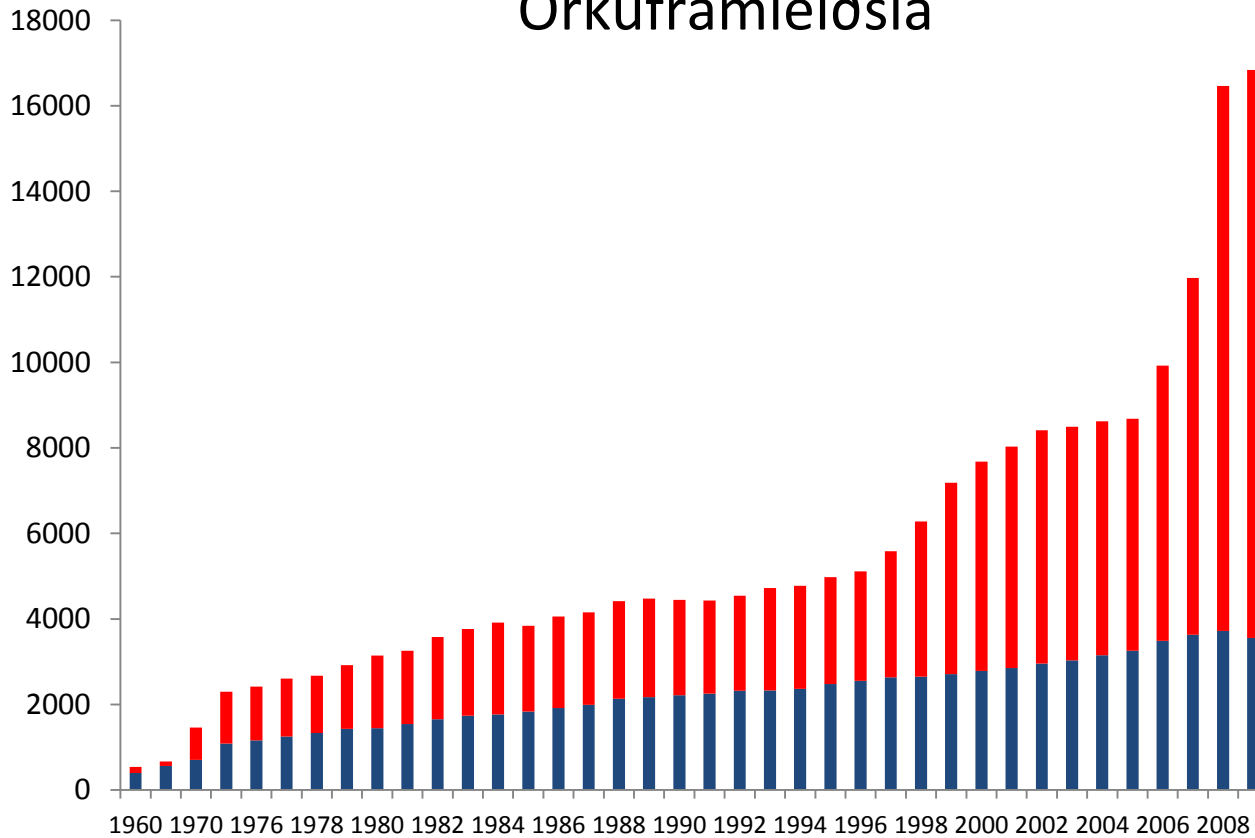
Útflutningstekjur Íslendinga

Vaxandi samkeppni um náttúruauðlindir

Orkuframleiðsla

Gígavattstundir

Búið að blása lífi í gamlar hugmyndir um útflutning á raforku um sæstreng til Evrópu

Notkun stóriðju $\approx 80\%$

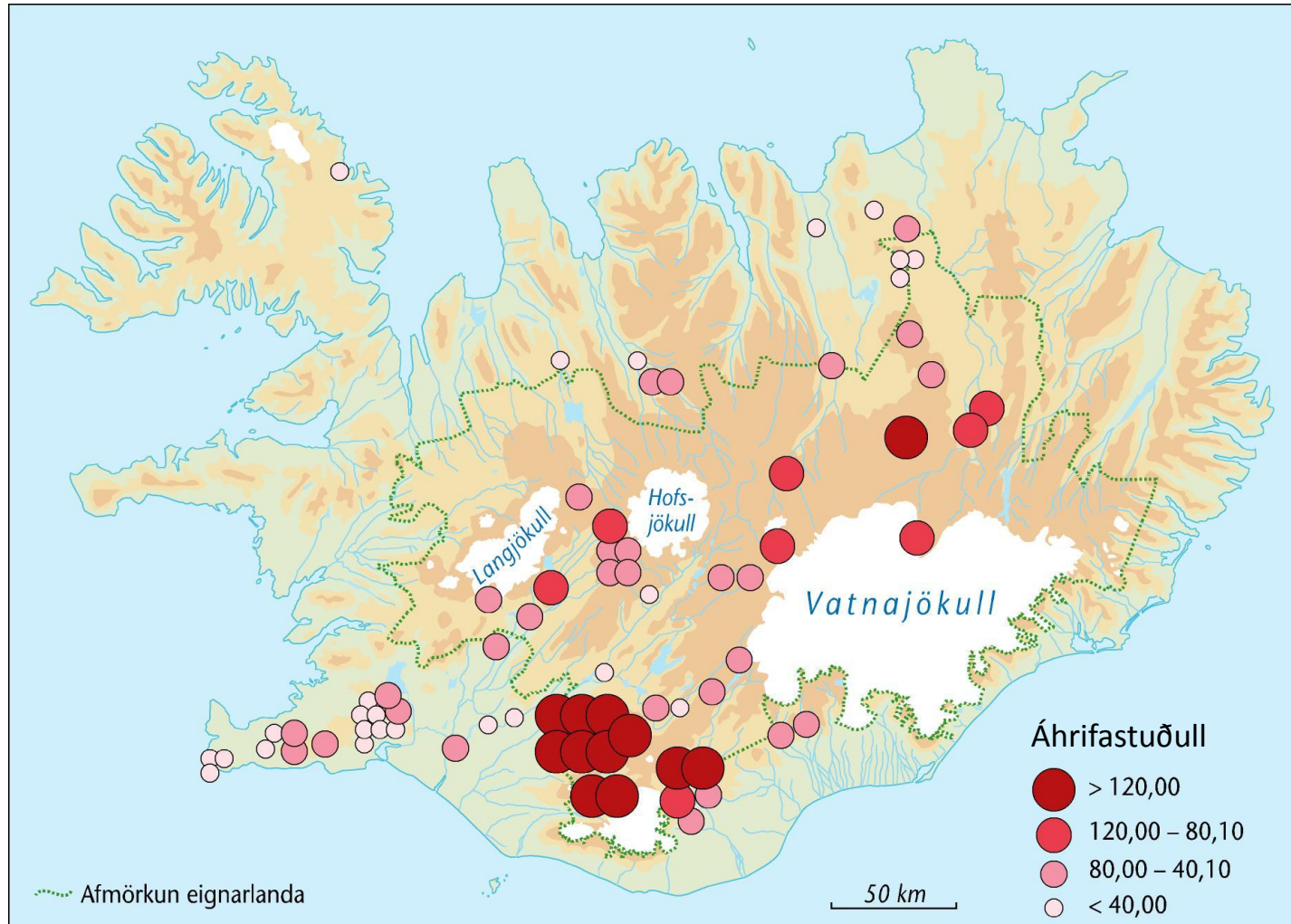
Almenn notkun $\approx 20\%$

Núverandi virkjanir og nýjar virkjunarhugmyndir

Meira en helmingur þeirra á hálendinu

Áhrif fyrirhugaðra virkjana á ferðamennsku og útivist

Niðurstöður faghóps 2 í Rammaáætlun um vernd og nýtingu náttúrusvæða

Fjöldi ferðamanna að Fjallabaki

Svæði	Bifreiðar	Ferðamenn
Landmannalaugar	19.342	120.634
Stór-Fjallabak	23.150	144.382
Fjallabaksleið nyrðri	19.403	121.011
Fjallabaksleið syðri	3.747	23.370

Niðurstöður talninga sumarið 2011

	Meðalfjöldi bifreiða á dag
Langisjór, F235	12
Öldufellsleið, F232	17
Laufafell, F210	21
Snæbýli, F210	21
Mælifellssandur, F210	24
Álftavatnacrokur, F233	25
Einhyrningur, F261	34
Eldgjá, F223	118
Tjörvafell, Fjallabak nyrðra, 208	214
Skaftártunga, F208	232
Dómadalur, F225	241
Landmannalaugar, F224	678

Bifreiðateljara komið fyrir í
vegkanti við Eldgjá

Upplifun ferðamanna af víðernum

Upplifa ósnortna náttúru

Landslag án mannvirkja

Fjarri mannheimum

Óbyggðir og auðn

Sérstök náttúra

Kyrrð

Fámenni

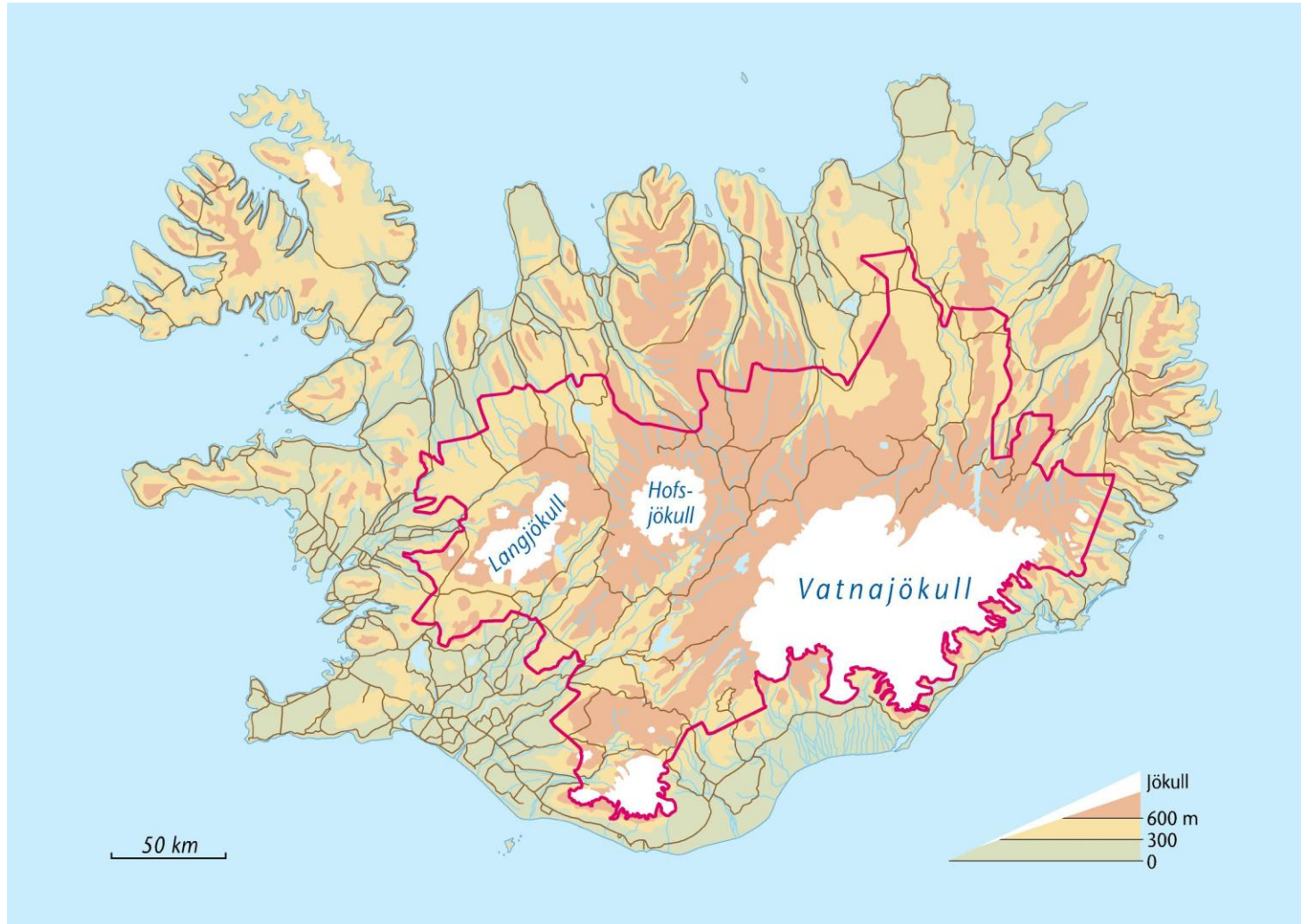
Dulúð

Uppgötva “óþekkt” svæði

Ævintýri, leikvöllur, krefjandi
Áskorun, líkamleg og eða andleg
Þurfa að treysta á sjálfan sig
Óvissa, áhætta

Frumstætt
Einfalt
Engin tækni

Miðhálandið stærsta óbyggða svæði Evrópu (fyrir utan Svalbarða)

Þróun ferðamannastaða

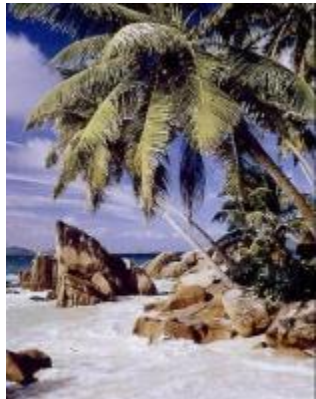
endurnýjun

kritísk þolmörk

ör vöxtur

Sjálfbær ferðamennska er undir þolmörkum

hnignun

uppgötvun

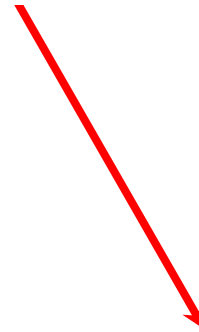
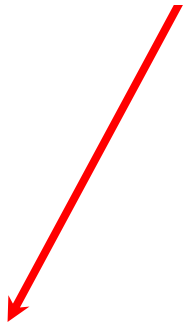
tími
Butler 1980

fjöldi ferðamanna

Þolmörk ferðamennsku

...er mesti fjöldi gesta sem getur ferðast um tiltekið svæði áður en upplifun þeirra skerðist vegna umfangs ferðamennsku

Þolmörk náttúrulegs umhverfis

Jarðvegur, gróður, landslag, vatn, dýralíf

Þolmörk innviða

Bílastæði, vegir, göngustígar, gistirými, salerni/ kamrar

Þolmörk ferðamanna

Upplifun á mannþröng og umfangi ferðaþjónustu

Viðhorfskvarðiinn

(the purist scale)

Styrkleiki Íslands er að geta höfðað til ólíkra markhópa

náttúrusinnar
(purists)

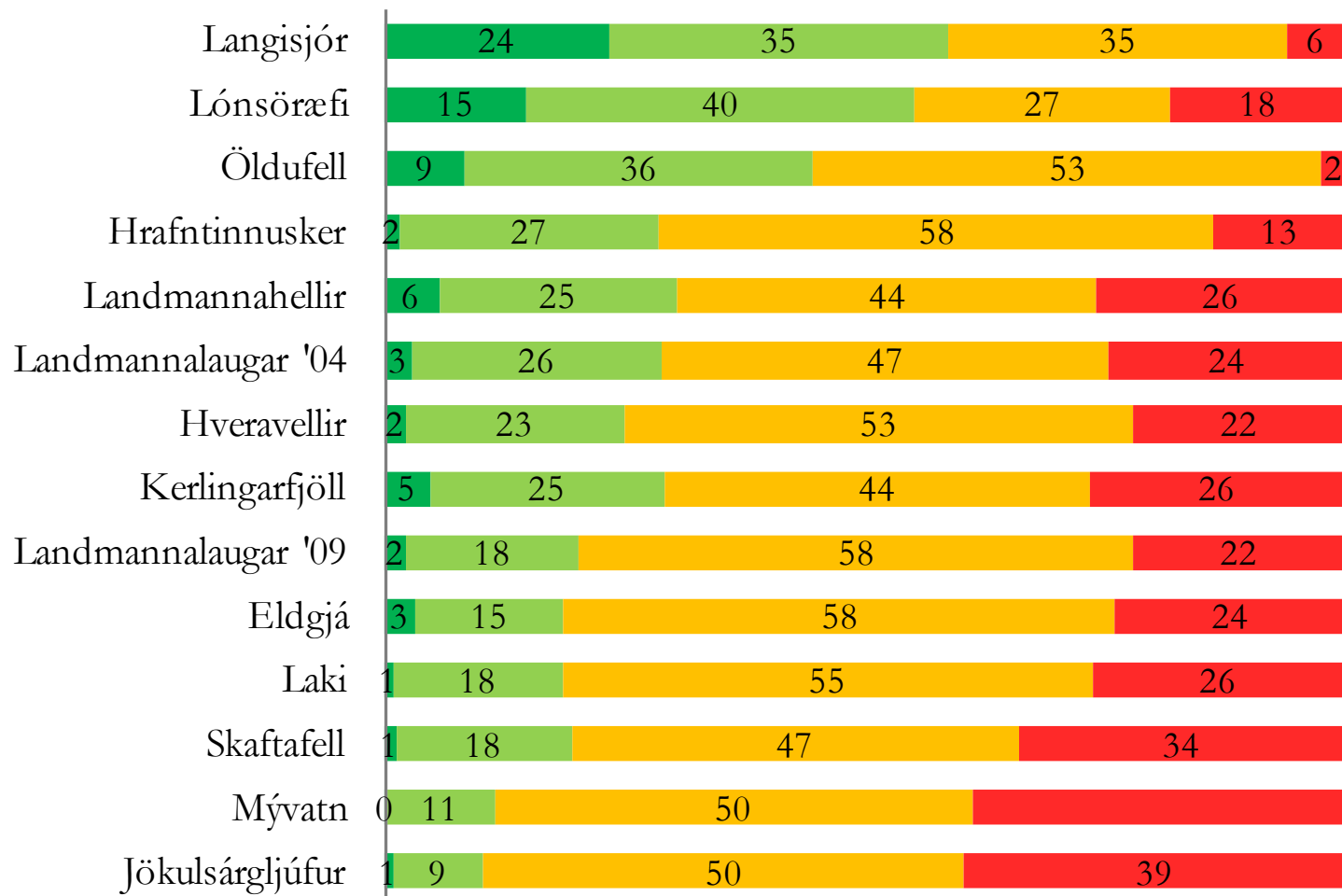
almennir ferðamenn
(neutralists)

þjónustusinnar
(urbanists)

Samsetning ferðamanna með hliðsjón af viðhorfskvarðanum

■ Eindregnir náttúrusinnar ■ Náttúrusinnar ■ Almennir ferðamenn ■ Þjónustusinnar

Útivistarrófið,

Víðerni: nýr verndarflokkur
skv. Hvítbók um náttúruvernd

Víðerni

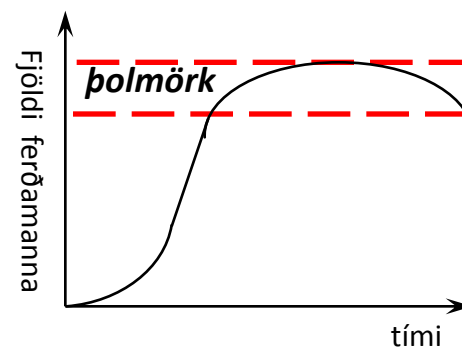
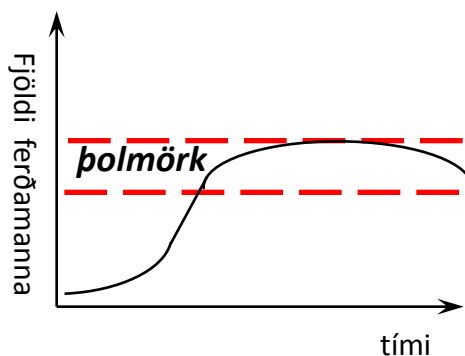
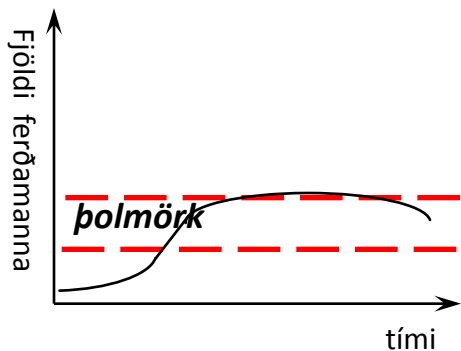
Að mestu
ósnortin svæði,
vélvædd umferð
ekki leyfð

Að mestu
ósnortin svæði,
vélvædd umferð
leyfð

Aðgengileg
náttúru-
svæði

Svæði sem
einkennast af
landbúnaðar-
landslagi

Útivistar-
svæði í
borgum og
bæjum

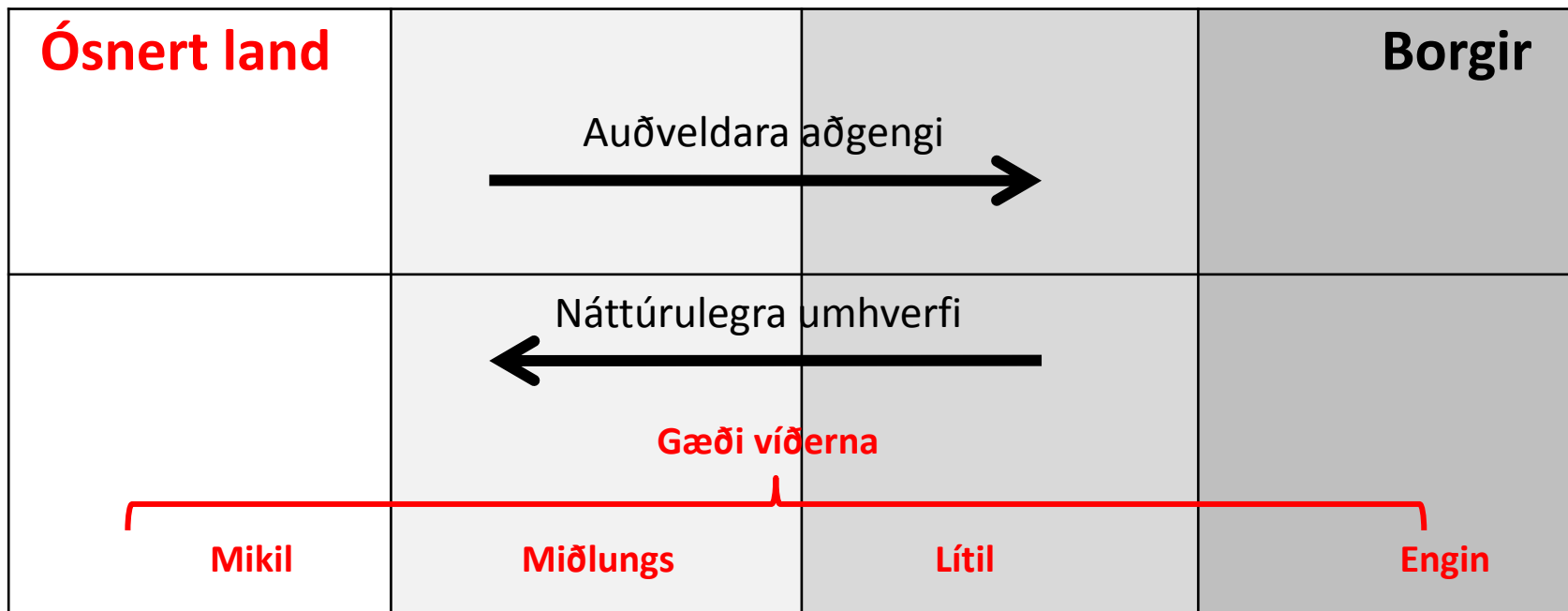
Víðerni

Náttúrulegast af öllu umhverfi

Samfélag

Víðerniskvarðinn

(The wilderness continuum)

Víðerni og þjóðgarðar Bandaríkjanna

- Yosemite þjóðgarðurinn, 1864

Eldfossinn (firefall)

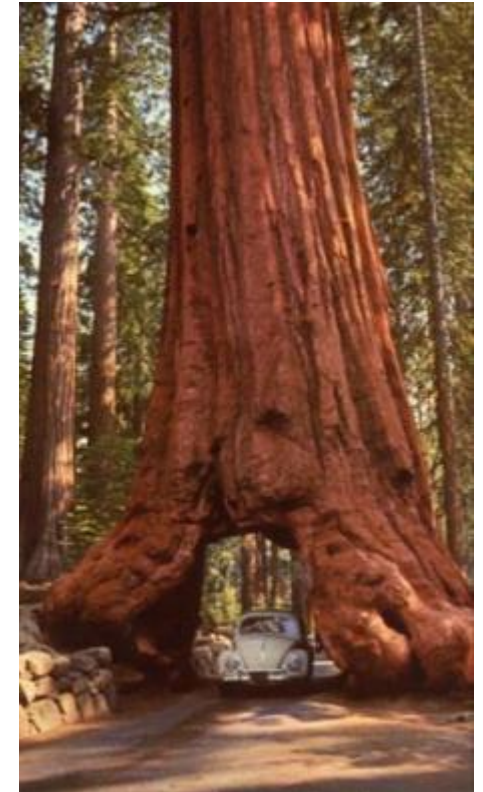
Mannhverf sjónarmið
(*anthropocentric*)

Wawona hótél byggt um 1880

‘parks are for people’

‘resortism’

Risafura: 2500 ára

Afleiðingarnar:

1960-1980

Auknar **vinsældir víðerna og mannhverf stjórnun** leiddu smám saman til þess að gæði víðerna minnkuðu eða hurfu

‘The public had become too large for the wilderness and wilderness became in danger of being loved to death’ (Nash, 2001)

‘There was no wilderness left, only scenery’ (Nash, 2001)

Ferðamennska í Grand Canyon

Tourism and recreation in the Grand Canyon had become little more than **outdoor parties**. **Beach volleyball and cold beer** highlighted these trips. The customers neither expected nor wanted a wilderness experience. The whitewater rapids might as well have been located in an urban amusement park (Nash, 2001)

Parc Sec de Urgel, Spánn

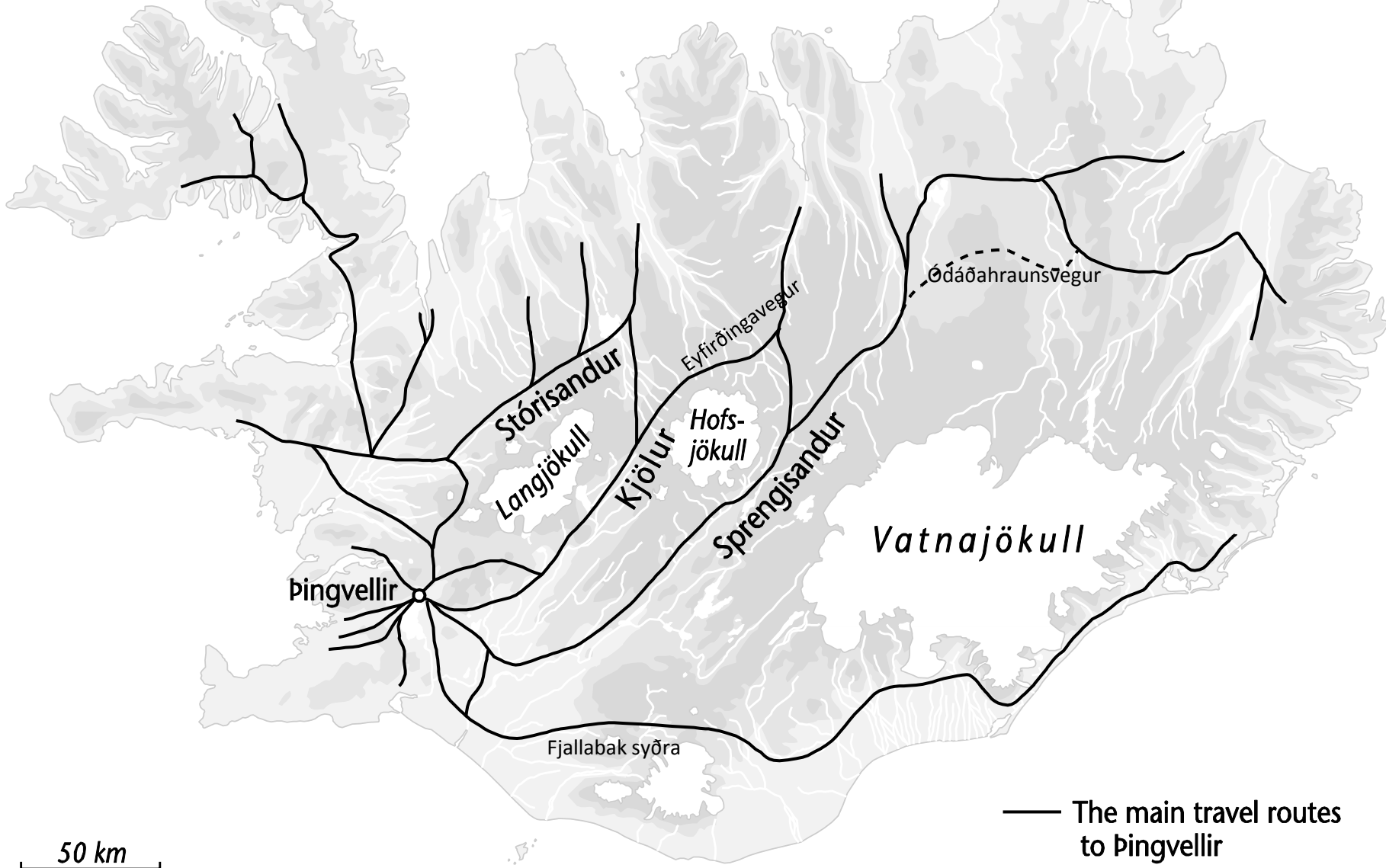
Grand Canyon

Náttúruhverf sjónarmið

(*biocentric*)

‘national parks should not be all things to all people. Specialization in unmodified nature was the proper mission for parks... parks are for nature and for people who like nature unmodified’ (Nash, 2001)

Ferðalög um hálendið til 1400

Um 1400 dregur úr ferðalögum um hálendið og staðbundin þekking um svæðið minnkar eða hverfur

Íslandskort Ortelíusar, árið 1590

Útilegumenn og þjóðtrúin og óræð og óútreiknanleg náttúra

Vísindaleg náttúrusýn og nýtingarstefna

„Sprengisandsleið liggur milli Rangárvallasýslu og Bárðardals. Hún er nú aldrei farin og gleymd að mestu og samgöngur þannig þvert yfir landið úr sögunni, landsmönnum til hins mesta tjóns...”

(Úr Ferðabók Eggers Ólafssonar og Bjarna Pálssonar, 1772)

- Styttri ferðatími, 3-4 dagar í stað 2-3 vikna
- Betri nýting náttúruauðlinda landsins

Rómantíska stefnan

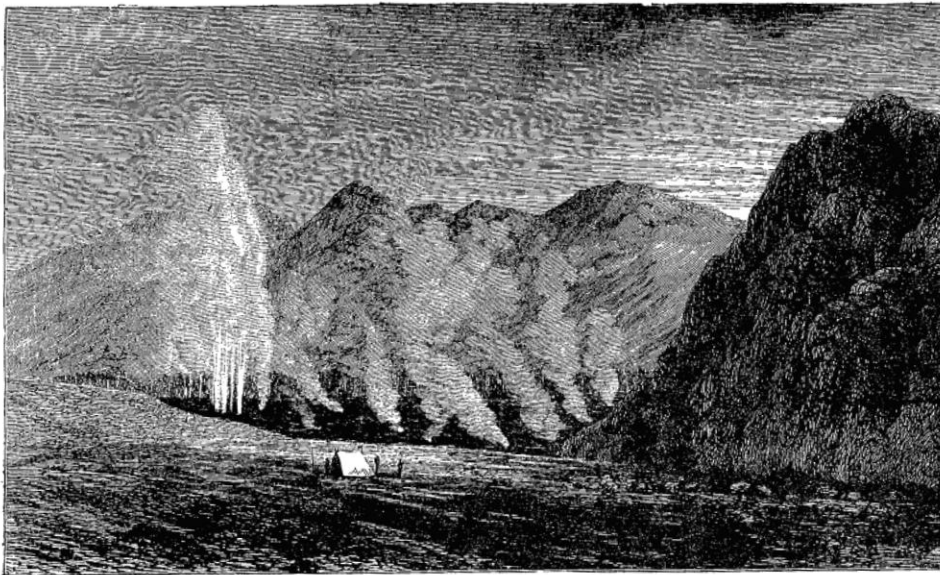
og fyrstu heimsóknir erlendra ferðamannanna

- Sir Joseph Banks (1772)
- Uno von Troil (1777)
- John Stanley (1789)
- William Jackson Hooker (1809)
- G.S. Mackenzie (1810)
- Paul Gaimard (1836)
- Lord Dufferin (1856)
- o.fl.

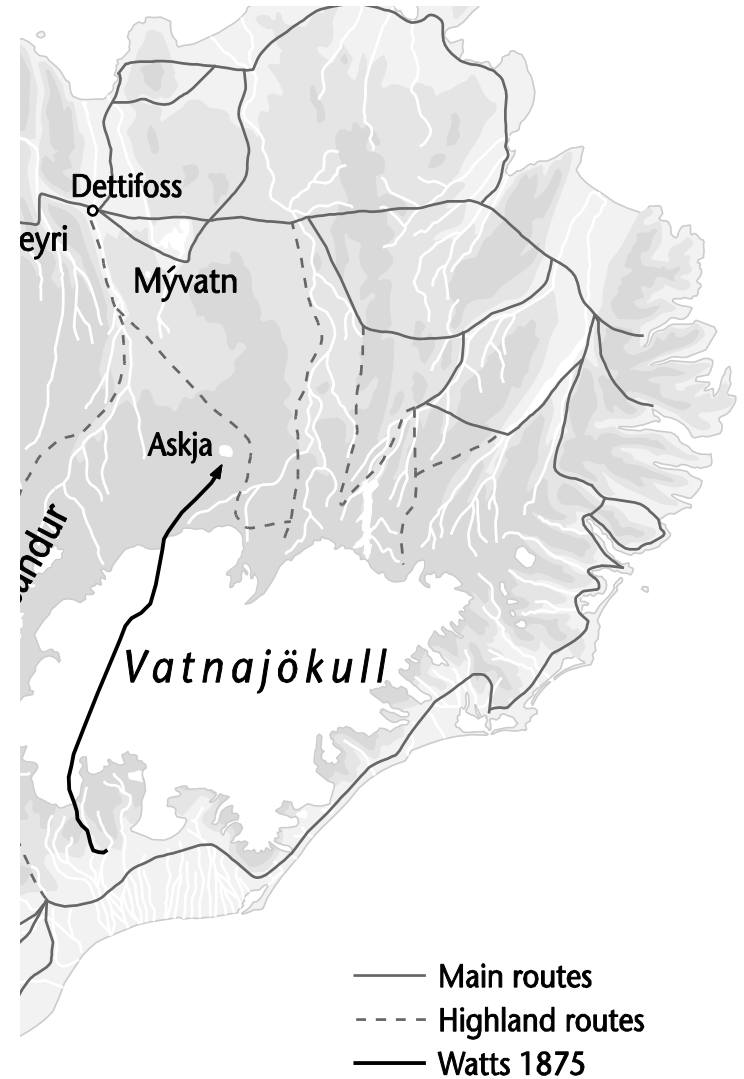
*Óbyggðirnar upphafnar!
Hin hreina og sanna náttúra!*

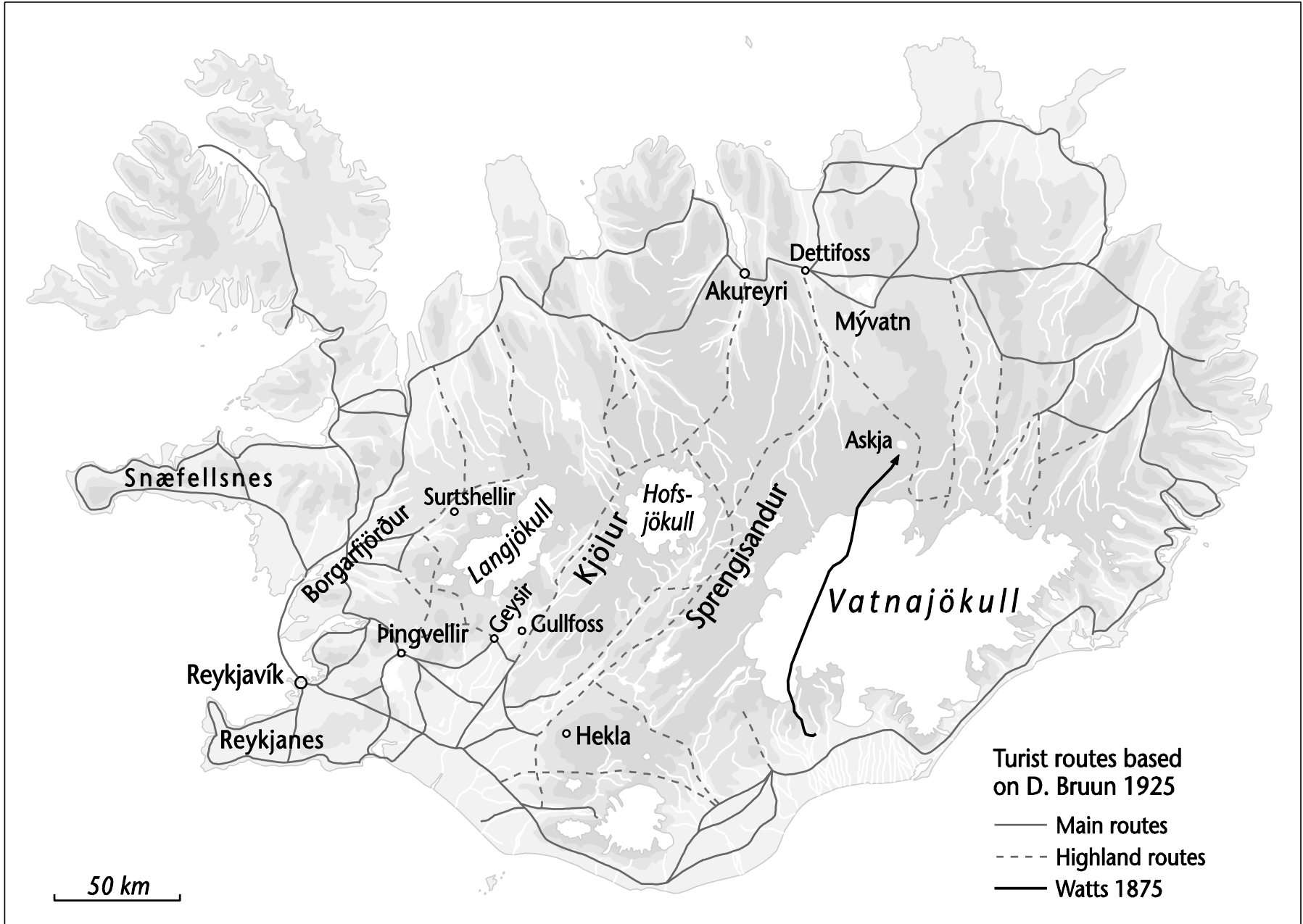

William L. Watts fyrstur til að ganga yfir Vatnajökul árið 1875

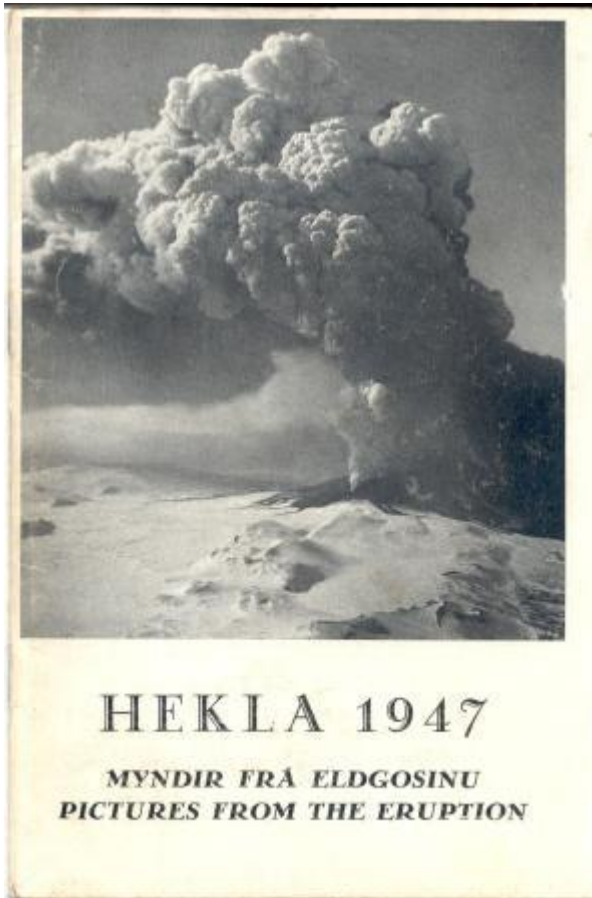

Askja 1875. — (Watts, 1876).

Lok síðari heimstyrjaldarinnar:
Upphaf afþreyingarferða á hálendinu

Trukkar notaðir til að flytja vísindamenn og stöku ferðamenn til að skoða Heklu

Hinar ýmsu fjallaleiðir „sgraðar“

- Bláfellsháls (1930)
- Sprengisandur (1933)
- Herðubreiðarlindir (1944)
- Fjallabak syðra (1948)
- Askja (1949)
- Vonarskarð (1950)
- Emstrur — Þórsmörk (1960)
- Landmannahellir — Hrafninnuhraun (1960)
- Laufafell — Syðra Fjallabak (1960)
- Þjórsárdalur — Kerlingafjöll (1964)

Guðmundur Jónasson

Konungur íslenskra öræfabílstjóra

Klassískur “highland safari”

20–40 farþegar,
bæði Íslendingar
og erlendir
ferðamenn

Eldhúsbíll

Ferðalangar dvöldu í tjöldum

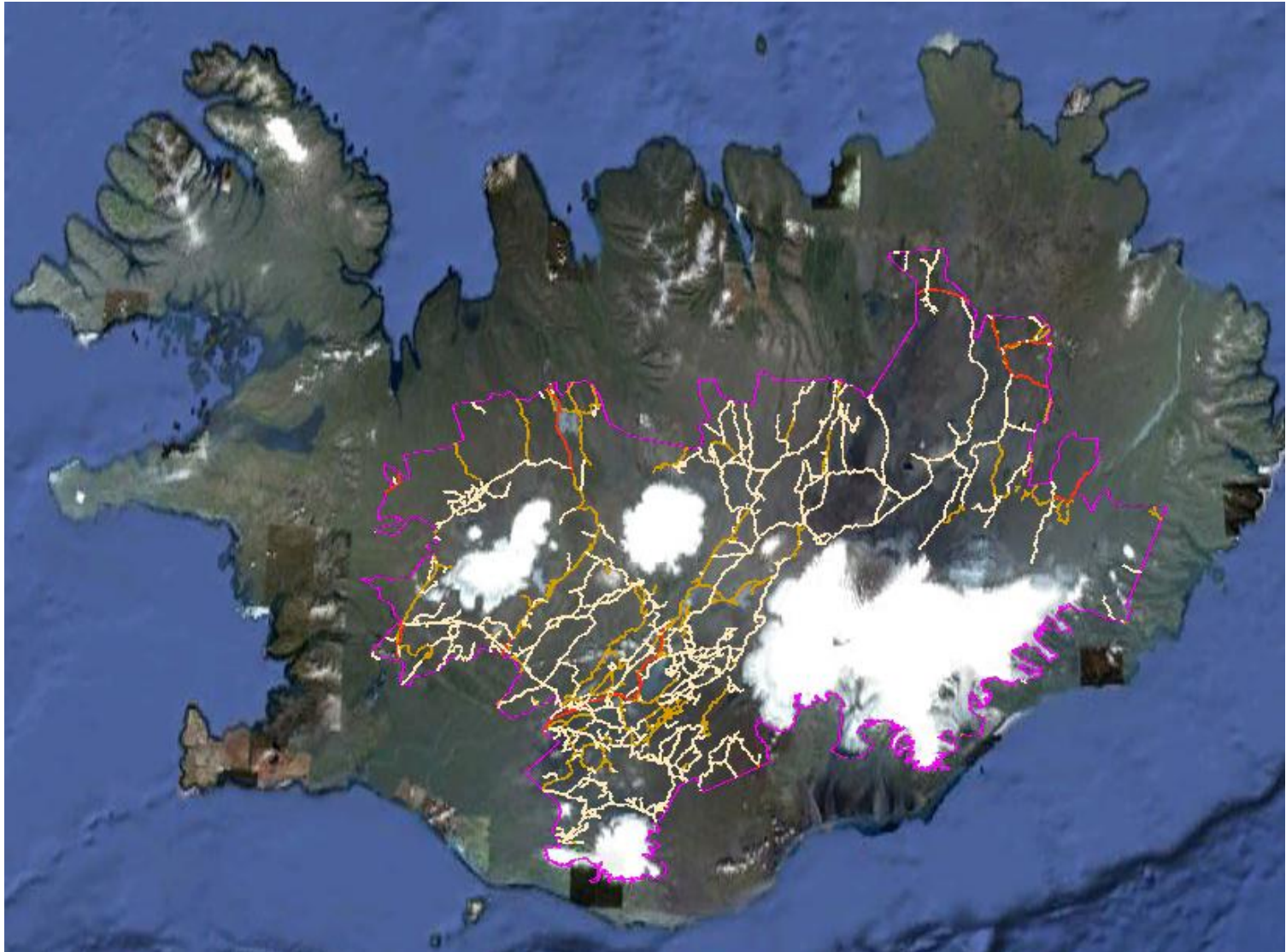
Smám saman mynduðust slóðar

...og brýr voru byggðar

Vegir á miðhálandinu

Hvítárvatn (1930)

Þjófadalur (1939)

Hagavatn (1942)

Laugafell (1948-50)

Herðubreiðarlindir (1958-60)

Landmannalaugar (1951)

Nýidalur (1967)

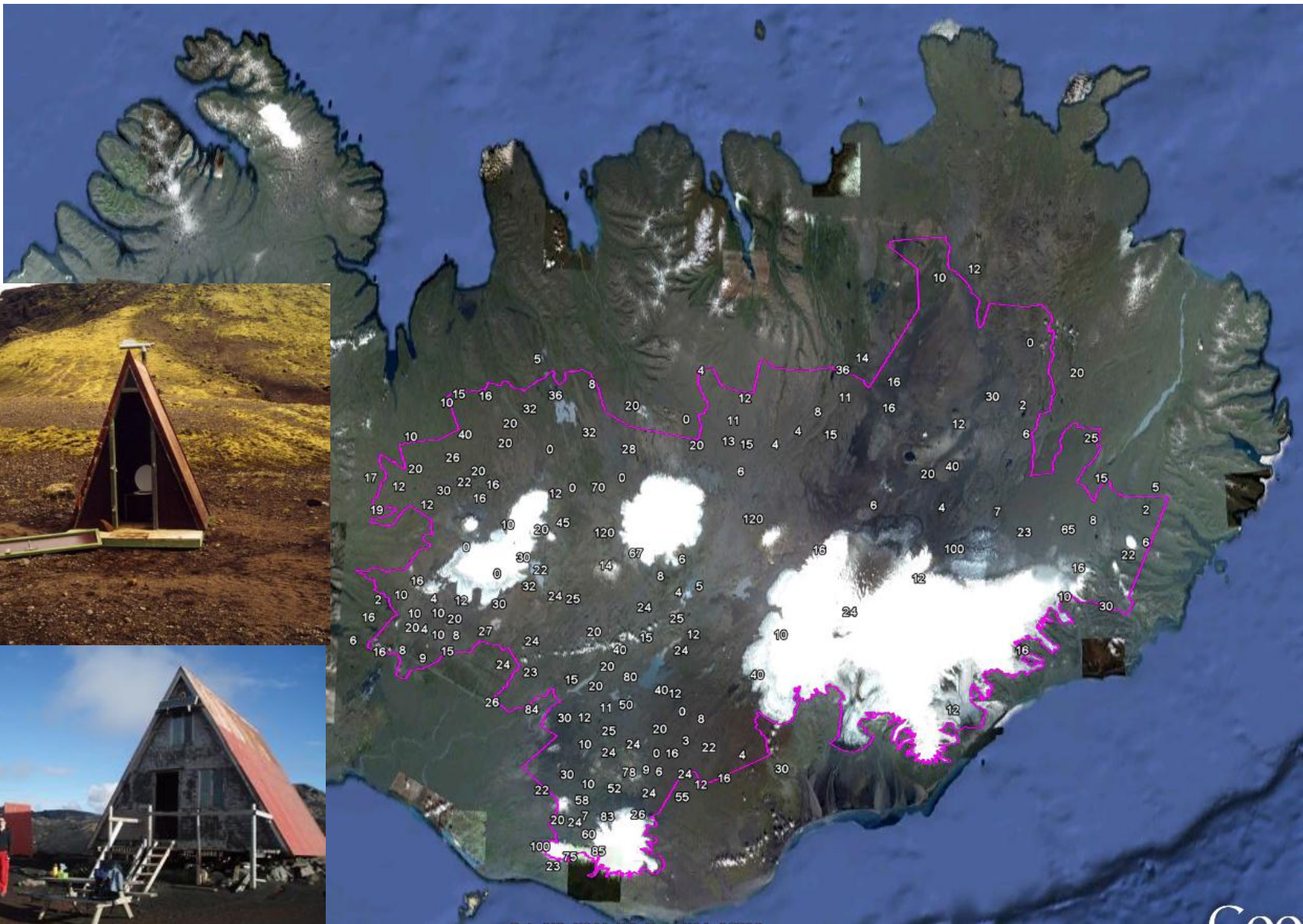
Hlöðufell (1970)

Hrafninnusker (1977)

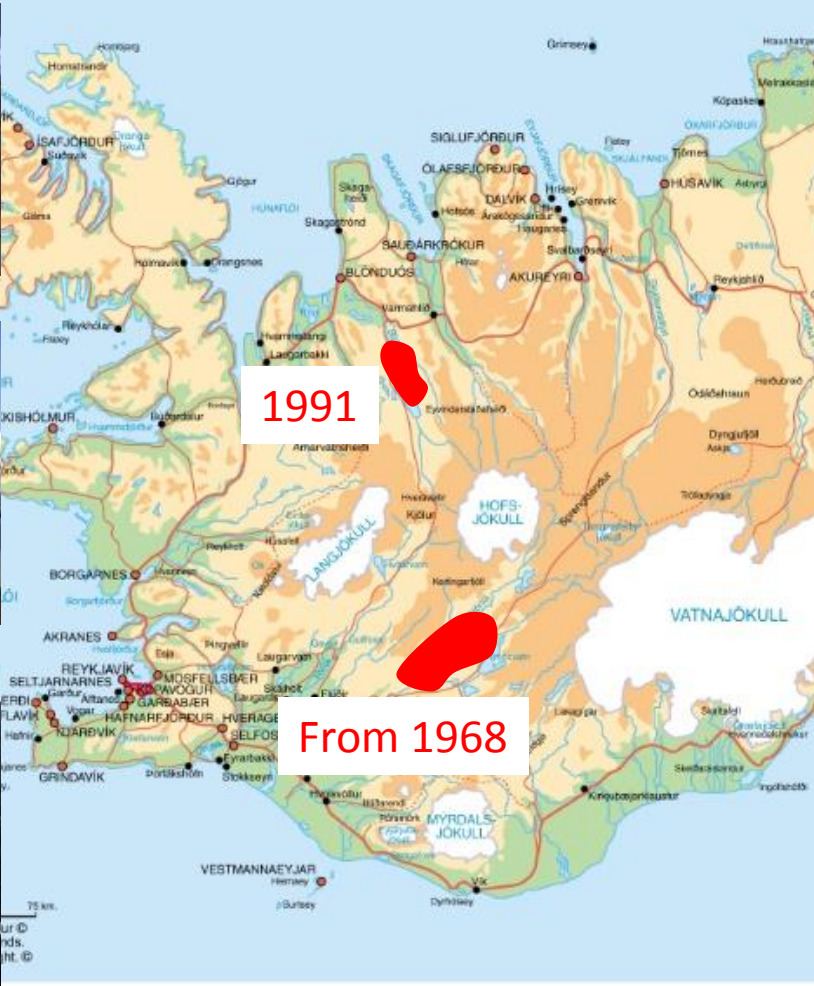
Þverbrekknámúli (1980)

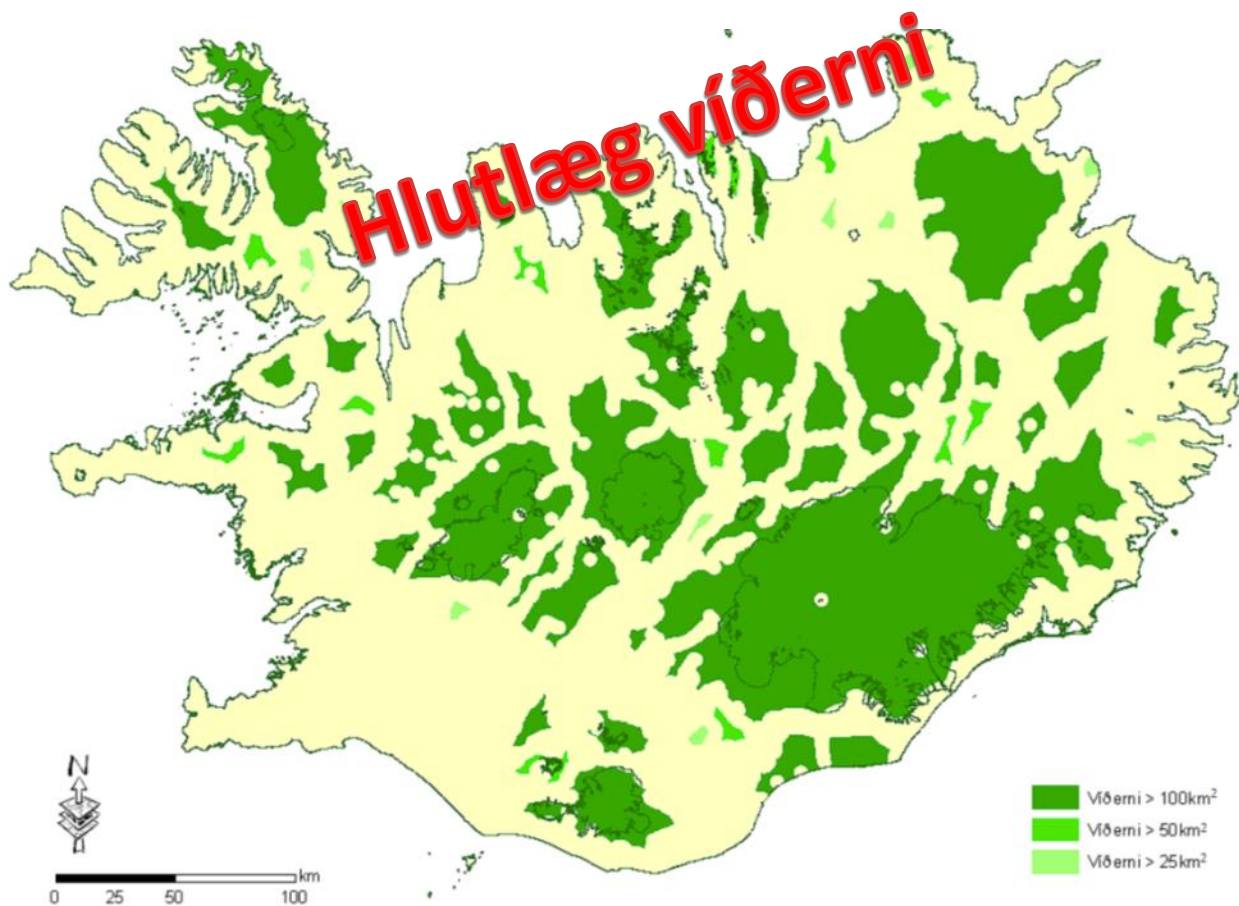
196 skálar á miðhálandinu

Iðnvæðing hálendisins

Víðerni samkvæmt niðurstöðum fjarlægðargreiningar

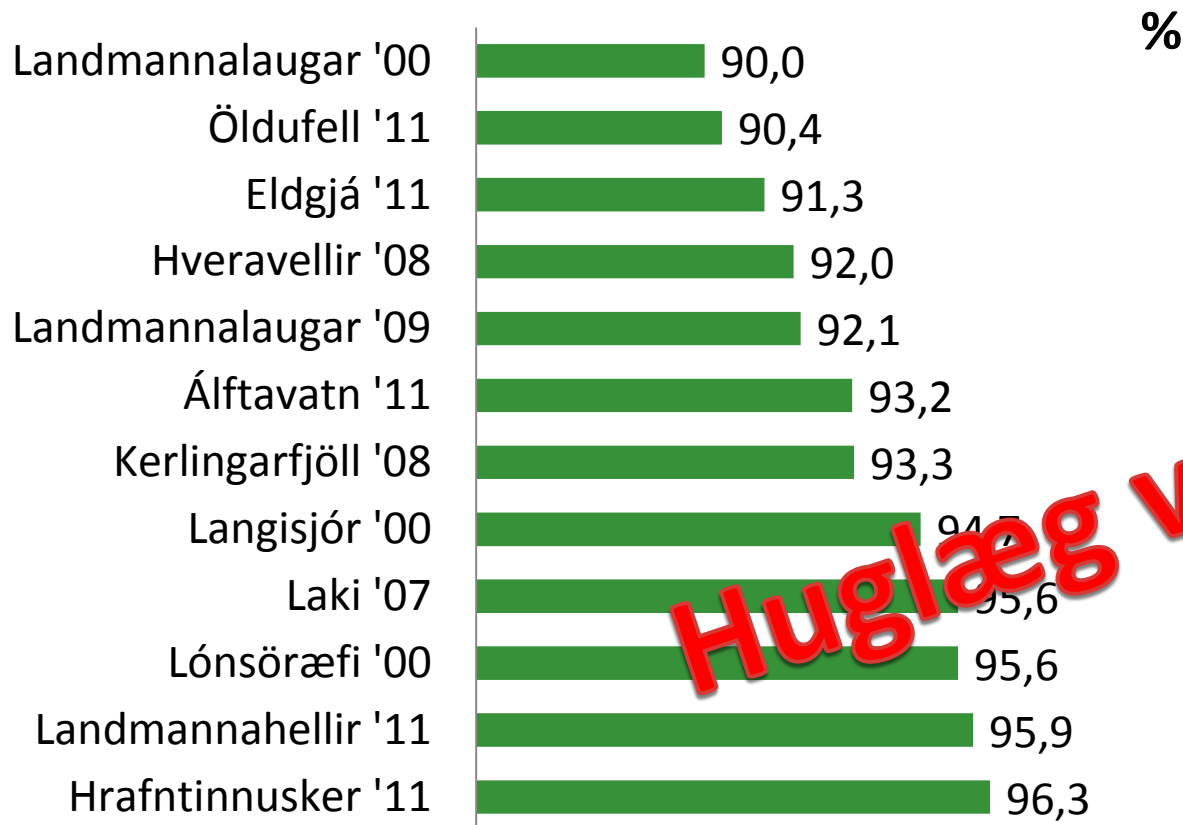
Ósnortin víðerni:

- a.m.k. 25 km² að stærð
- a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum, s.s. raflínum, orkuverum, miðlunarlónum og þjóðvegum
- njóta einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja á jörðu.

(Lög um náttúruvernd nr. 44/1999)

Rannveig Ólafsdóttir og Micael Runnström, 2011

Finnst þér „ósnortin víðerni“ vera hluti af aðdráttarafli svæðisins?

Huglæg víðerni

Umhverfisspjöll eftir ferðamenn á hálendinu

Gönguleiðin frá Þórsmök um Fimmvörðuháls

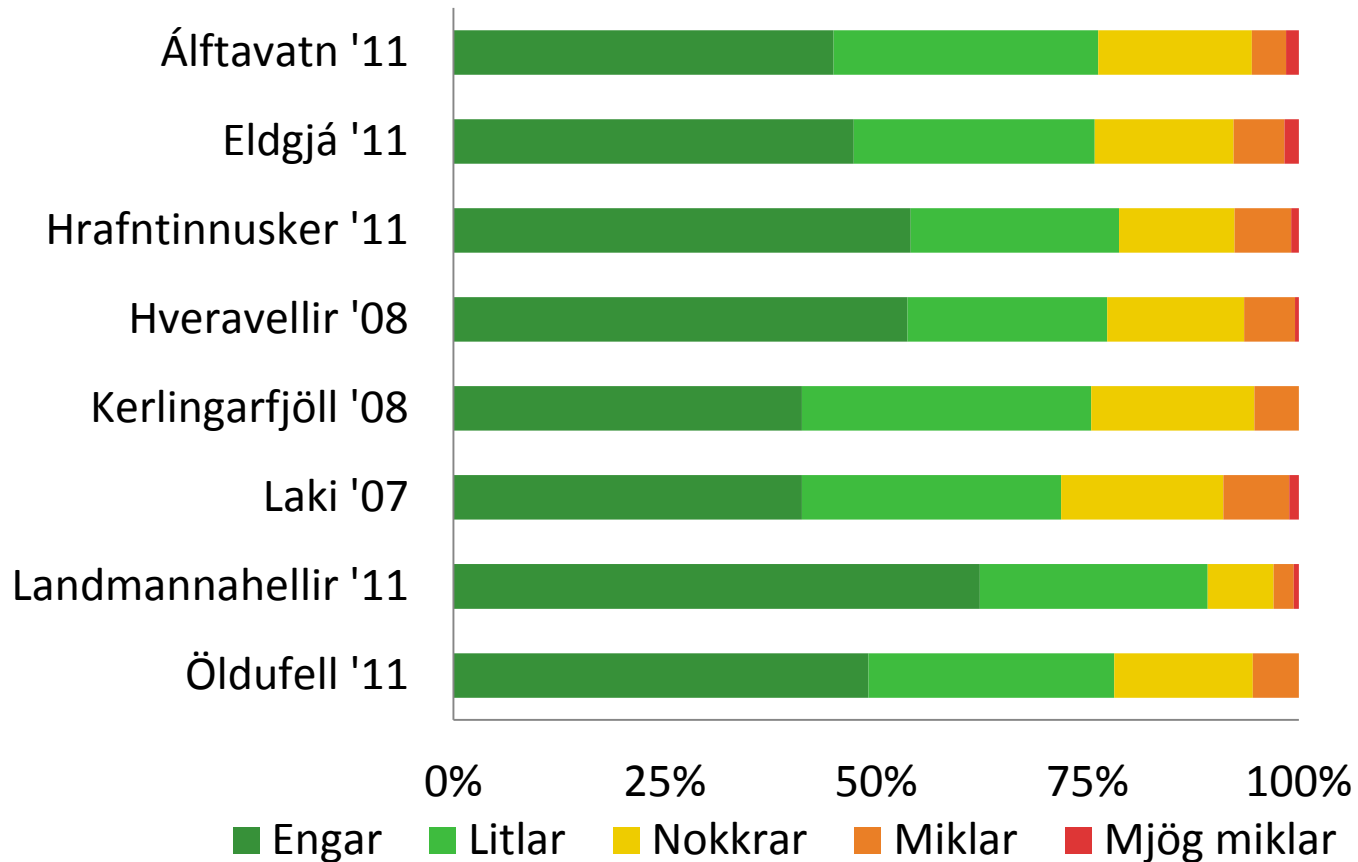

För eftir hesta í Eldgjá

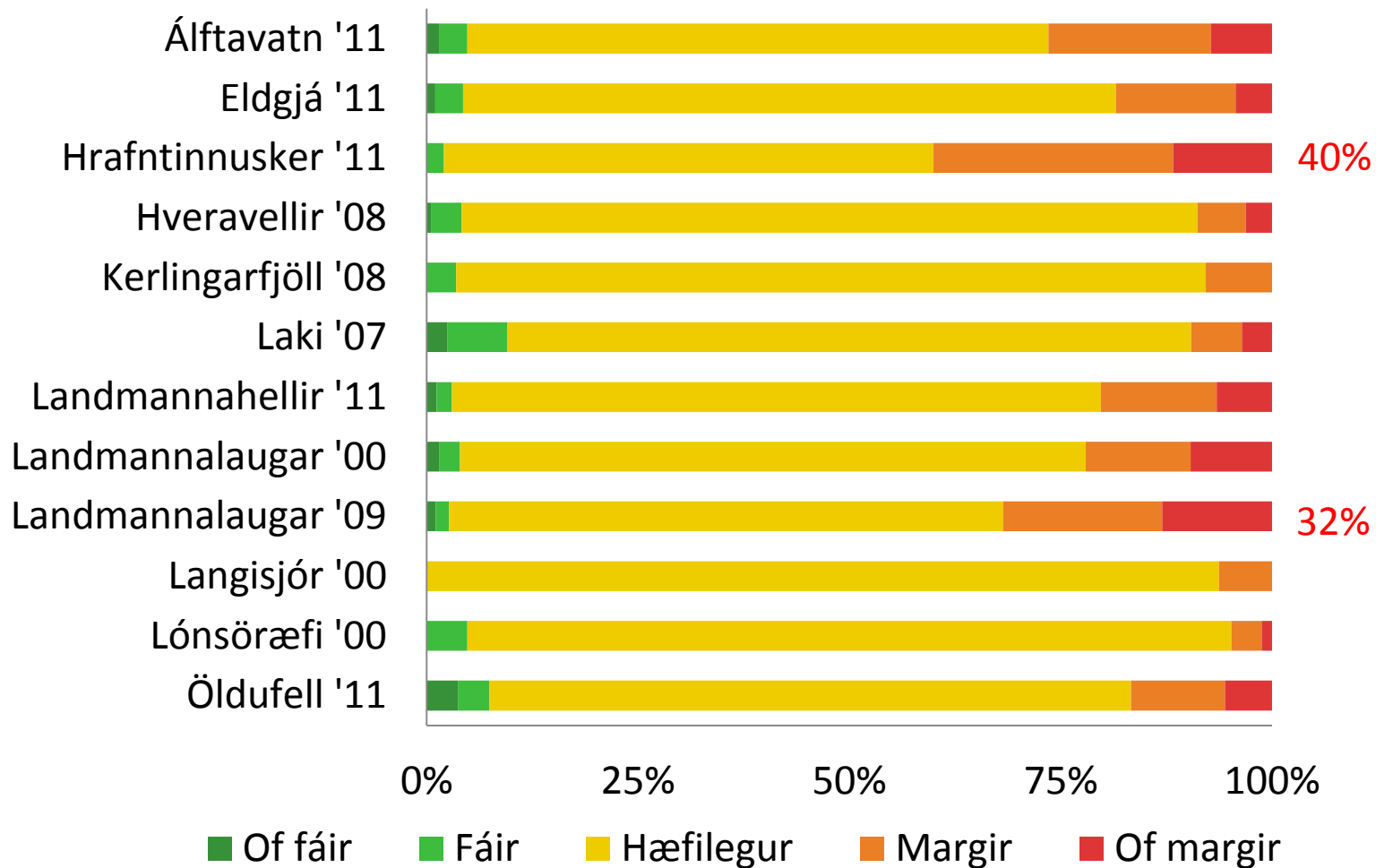

Utanvegaakstur við Lakagíga

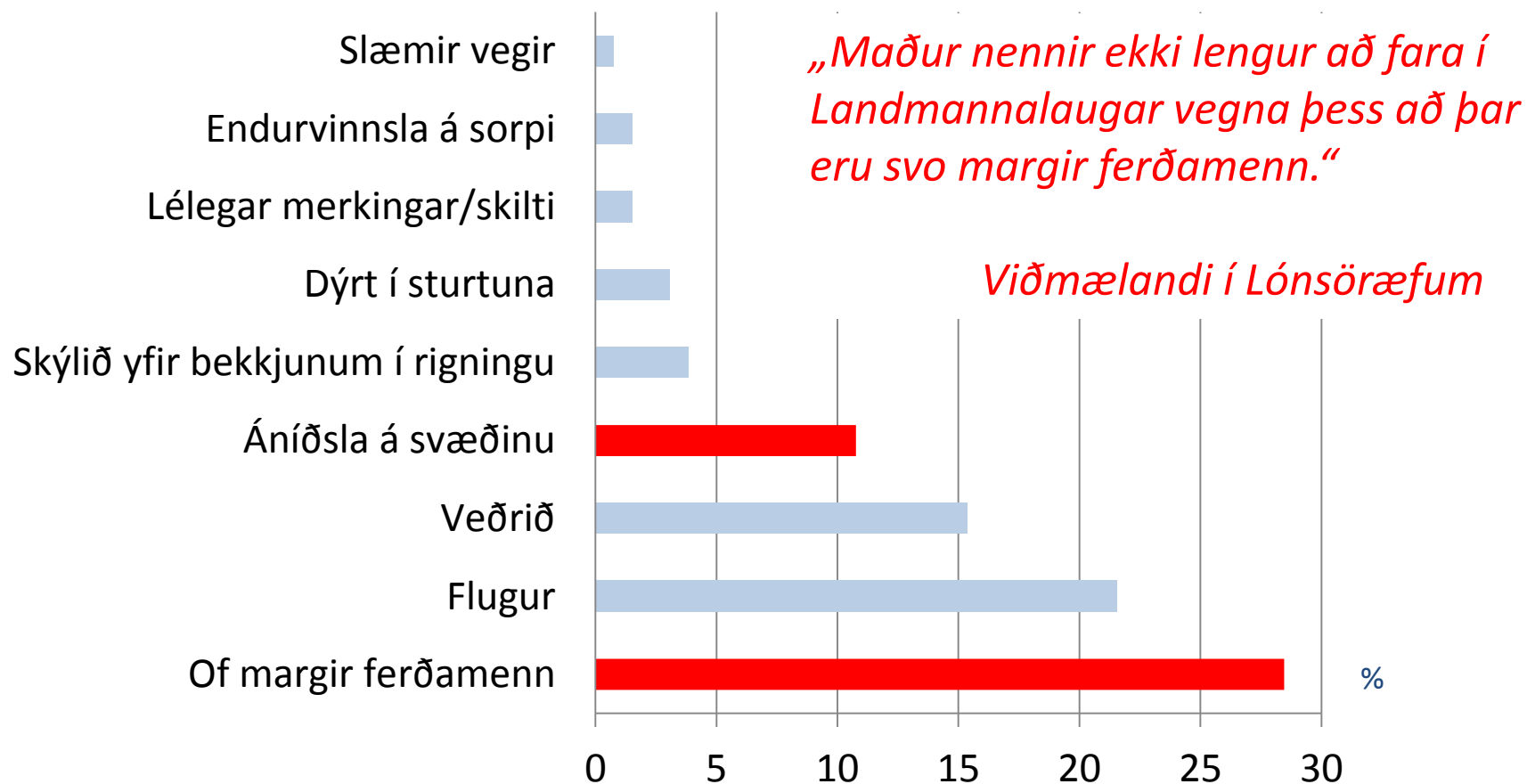
Hefur þú orðið vör/var við skemmdir á gróðri af völdum ferðamanna?

Hvað finnst þér um fjölda ferðamanna?

Varðst þú fyrir vonbrigðum með eitthvað í Landmannalaugum?

„Many people like me
LOVE
Landmannalaugar but
HATE
the tourism there“

Ferðamaður í Kerlingarfjöllum

Að selja „ósnortin víðerni“

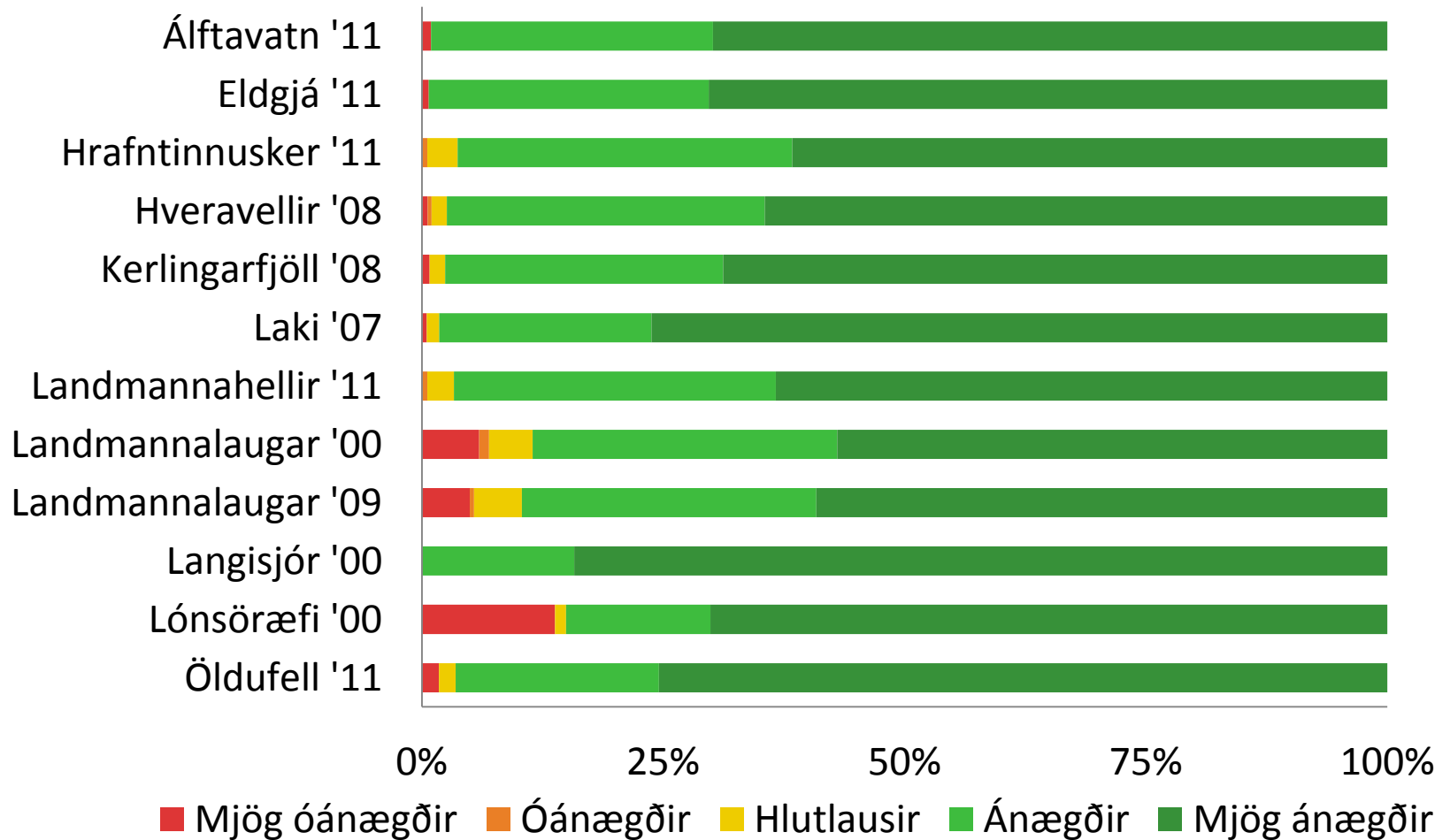
Gríðarstór markaður fyrir ímynd hins hreina...
upprunalega... óspjallaða... villta... ótamda...

Hver er vandinn við að selja
„ósnortin víðerni“?

Hversu ánægð(ur) ertu með ferð þína?

Framtíð Lónsöræfa?

- Á að bæta göngustíga og höggva þrep í klappir?
- Á að brúa Skyndidalsá?

Eða griðland göngumanna (náttúrusinna)?

- með takmörkuðum innviðum
- nota náttúruna til að takmarka fjölda

Hversu mikil breyting á náttúrunni er réttlætanleg til að auka þægindi ferðamanna?

Mér finnst að hér megi ekki breyta neinu nema ...

það er örugglega einhver verkfræðingur hjá Ferðafélaginu sem gæti reynt að stýra vatninu í laugarnar eitthvað aðeins betur...
Þetta er dálítið hérna ...
kalt/heitt, kalt/heitt sko.“

ferðamaður í Landmannalaugum

Víðerni sem leikvöllur ævintýraferðamennsku

Víðerni sem helgidómur

Mannhverf

Náttúruhverf

Hvert ber að stefna?

Stýra umferð ferðamanna:

- Aðgengi
- Aðstaða
- Kvóti / ítala
- Gjaldtaka

Halda ferðamönnum sem mest í byggð

- Efnahagsleg áhrif
- Umhverfisáhrif
- Nýsköpun og kynning